WISSEL-ARBITRAGE.

WISSEL-ARBITRAGE *ten behoeve van het middelbaar onderwijs*, door MR. J. LÉON, *Advocaat te 's Gravenhage*. Arnhem, D. A. Thieme, 1868; II en 84 blz.

Nog geheel onder den indruk van de volbragte lektuur der „Mededeelingen” door de interimaire directie gedaan „aan heeren deelhebbers in de Rotterdamsche Bank” (*) herinnerden wij ons dat wij, reeds geruimen tijd geleden, op ons hadden genomen in dit tijdschrift eene aankondiging te bezorgen van het geschrift over wissel-arbitrage hierboven vermeld. Bleef de uitvoering van ons voornemen tot nog toe in de pen, wij zullen maar niet naar verontschuldiging zoeken; verwonderen zal het niemand zoo de kennismaking met de mededeelingen betreffende de R. Bank de zaak der wissel-arbitrage ons weder levendig voor den geest bracht en ons wees op onze vroeger gedane belofte.

Wij willen dus, zoo beknopt mogelijk, van het werkje des heeren Mr. J. Léon een overzicht geven en enkele op- en aanmerkingen daarbij voegen

Vooraf gelooven wij den schrijver onze hulde te mogen brengen wegens het doel dat hij bij zijnen arbeid voor 'oogen had Zoo ver ons bekend is was het onderwerp, in zijn geheel, in onze taal nog niet behandeld en moge men al de verschillende elementen tot regt verstand der zaak noodig in andere leer- en leesboeken verspreid vinden, tot een geheel waren ze nog niet gebragt. Wij meenen dus dat de Schr. alleszints teregt getracht heeft eene leemte aan te vullen die er omtrent dit hoogst gewigtig onderdeel der handelsrekenkunst bij ons bestaat; althans om in een beknopt bestek, en wel bepaaldelyk ten dienste van het middelbaar onder-

(*) Gedrukt 19 January 1869, niet in den handel, het boek is echter in veler handen.

wijs, datgene bijéén te brengen wat anders uit grootere werken, en die niet in ieders handen zijn, bestudeerd en bijeengebragt moet worden. Of 't nu echter geheel juist is wat de S in zijn „voorwoord” zegt dat het „ook op *dit* gebied de Duitschers zijn „die de baan gebroken hebben” zouden wij zoo gaaf niet durven toestemmen Wij meenen ons uit den vreemde nog wel het een en ander te herinneren waar het onderwerp, in beknopten vorm, goed en degelijk behandeld is. (*) Gaarne erkennen wij intusschen dat S. getracht heeft een *geheel* te leveren vollediger dan tot nu toe elders werd aangetroffen.

Na een zeer kort „voorwoord” begint de S. al aanstonds zijn onderwerp, in hoofdtrekken afgedeeld, te behandelen. Wij ontveinzen het niet dat wij liever eene iets meer uitvoerige *inleiding* zouden gewenscht hebben Het zou den jongelieden die het werkje als handboek zullen gebruiken niet ondienstig geweest zijn indien in zoodanige inleiding de aard van den wissel en het gebruik dat daarvan gemaakt wordt, vooraf, in eenige groote trekken, in herinnering ware gebragt. Aan den *vorm* van het boekje zou het niet hebben geschaad. Nu valt de S., zoo als men wel eens zegt, eenigsints „met de deur in het huis” en begint al aanstonds in Hoofdstuk I over wisselkoers te spreken zonder dat de lezer op dit onderwerp door hem nog behoorlijk is voorbereid. Tot de eigenlyke waarde van het in dit hoofdstuk behandelde moge het nu weinig afdoen, maar het boekje hadde er aan volledigheid mede gewonnen wanneer allereerst de zaak zelve die het onderwerp van behandeling uitmaakt er in verklaard en duidelijk in het licht gesteld geworden ware.

In dit Hoofdstuk I behandelt de S., onder het opschrift „Wisselkoers” de *waarde* van den wissel, m. a. w. de vraag hoe en volgens welke bepalingen de houder van een wisselbrief, op eene andere plaats betaalbaar, dien wisselbrief kan verkoopen. Wat daarover in 13 §§ gezegd wordt is duidelyk uiteengezet, uitvoeriger en logischer zelfs, naar wij meenen, dan bij andere schryvers en toch hadden wij er gaarne nog iets aan toegevoegd gezien: name-lyk eene meer uitvoerige aanwijzing van de oorzaken van rijzing en daling der wisselkoersen. Daarover kon wel iets meer gezegd worden dan alleen dat gering aanbod en groote vraag — en om-

(*) Geo J Goschen in Engeland, Couicelle Seneul, Sabatier in Frankrijk, en anderen.

gekeerd — de koersen regelen. Onderlinge muntverhouding (eigenlijk de eenige *basis* van den wisselkoers), kosten van verzending van de eene plaats naar de andere, stand van den in- en uitvoer van produkten, minder of meer voordeelige oogsten, politieke toestand enz. zijn alle factoren die bij het wetenschappelijk bespreken van den wisselkoers niet voorbijgezien mogen worden, al ware er dan ook slechts met een enkel woord op gewezen. Waarschijnlijk is de S. van de veronderstelling uitgegaan dat zij die zijn boek gebruiken reeds genoeg in de handelswetenschappen gevorderd zullen zijn om die zaken, waarover gezwezen wordt, reeds te weten, en dan willen wij dit met hem hopen. Enkele aanmerkingen van praktischen aard zullen wij tot later bewaren.

In Hoofdstuk II worden de „Wisselkoers noteringen” en de „vaste waarden” besproken en het den leerling behoorlijk ingescherpt wat hij zich *vast* in het hoofd te prenten hebbe, zal hij zijne studie later praktisch kunnen aanwenden. Ook dit hoofdstuk is met zorg en in bevattelyken vorm bewerkt. Een paar minder juiste voorstellingen zullen wij — even als bij de volgende hoofdstukken — thans laten rusten om er later op terug te komen.

Hoofdstuk III, dat ten opschrift draagt „Wisselzigt”, behandelt de verval- of betaaltijden der wissels, de waarde die hun, *dien ten gevolge*, wordt toegekend en geeft tevens eene definitie van *disconto*. Na verschillende gevallen van koersbepaling berekend en eenige formules daartoe aangewezen te hebben, geeft de Schr. ten slotte nog een paar voorbeelden tot oefening.

Met „Wisselreductie” in Hoofdstuk IV behandeld, bedoelt de Schr. het *produkt* van een wissel dat de gever of nemer van dien wissel moet kennen en de verschillende wegen langs welke hij tot die wetenschap zal kunnen komen. Zeer goed is hier alles uiteengezet en met tal van voorbeelden opgehelderd, terwijl ten slotte eenige opgaven ter eigen oefening worden gevonden. Ook aan dit hoofdstuk is veel zorg besteed.

Heeft al het voorafgaande moeten dienen om den leerling tot een regt begrip te brengen van het onderwerp zijner studie, in het nu volgende hoofdstuk V wordt de zaak waarom het eigenlijk te doen is, de „Wisselarbitrage” namelijk, zelve behandeld. Uit den aard der zaak is dit hoofdstuk het uitvoerigst van allen en, onzes inziens, ook het meest verdienstelijke. Afgedeeld in 18 §§ en voorzien van vele voorbeelden tot eigen oefening getuigt het van schryvers stalen vlijt en ijverige studie, terwijl daarin van het eigenlijke bankiersbedrijf en de vele ingewikkelde en moeije-

lijke wisseloperatien en berekeningen op ordelijke en bevattelijke wijze eene zeer goede voorstelling wordt gegeven. (*)

Hoofdstuk VI over de „Wisselcommissie berekening” benevens, in de bijlage, eene behandeling van den „kettingregel”, zoo onontbeerlijk bij de berekening van gecompliceerde wisseloperatien, besluiten het werk, aan hetwelk eindelyk nog is toegevoegd eene opgave van „vreemd geld.” Deze laatste had, gelooven wij, wel iets uitvoeriger en ook beter ingerigt kunnen zijn. Had de Schr. in deze lijst, bij de standaardmunt van ieder land, het gewigt en het metaalgehalte (fijn) opgegeven, dan had zij meer waarde gehad dan nu; dan zou men daarin ook niet — zoo als nu — lezen dat de Frankf. en Augsb. florin $\pm$ met onzen gulden overeenkomt: eene definitie die in een wetenschappelijk werkje niet moest gevonden worden. Nu de Schr. onder dit vreemde *geld* ook de Hamburger mark *banco* heeft opgenomen, had dit *denkbeeldige* geld ook wel eenige nadere opheldering vereischt.

Leggen wij gaarne de verklaring af dat wij met ingenomenheid kennis hebben gemaakt met dit werkje, zoo meenen wij echter eene algemeene aanmerking daarop niet te mogen terughouden. Zij is deze, dat de Schr. blykbaar te veel *theoreticus* is gebleven en zich te weinig met de *praktijk* vertrouwd schijnt te hebben gemaakt; daardoor heeft hij nu en dan de zaken niet volledig en soms zelfs minder juist voorgesteld. Enkele voorbeelden:

„De wissel moet (blz. 3) betaald worden òf op zigt òf na zigt” enz. Dit *na zigt* had wel eenige omschrijving vereischt; de leerling kan het, zoo als het daar staat, onmogelijk begrijpen. — In de noot op blz. 4 leest men „wanneer twee plaatsen dezelfde munteenheid hebben en de wisselkoers 100 staat, dan zegt men dat de koers *pari* staat.” Wij zullen niet tegenspreken dat het spraakgebruik deze uitdrukking eenigszints wettigt, maar is zij eigenlijk wel geheel *juist*? Batavia en Amsterdam hebben dezelfde munteenheid; maar volgt daar nu uit dat men — in wetenschappelyken zin — zeggen kan dat eene wisselnotering van 100 altijd de *pari* koers zou zijn? In het voorbijgaan zij hier nog opgemerkt dat, bij het noemen van zoovele wisselplaatsen de Schr. van de munt- en

(*) Uit de straks genoemde mededeelingen betreffende de Rotterd. Bank zou de oningewyde zich reeds eenig begrip kunnen vormen van den omslag aan wisseloperatien verbonden. In eene daarin voorkomende opgave van de *telegrammen* op éénen dag verzonden, komen er 16 of 17 voor die alleen wisseloperatien betreffen.

wisselverhouding tusschen N. Indië en Nederland hoegenaamd niet spreekt; daar ware wel iets over te zeggen geweest. — Op blz. 12 zegt de Schr. dat de wisselkoers-notering te Rotterdam nog al *omslagtig* — *uitvoerig* ware, gelooven wij, eene betere uitdrukking — is en vergelijkt die dan met eene Amsterdamsche notering van eenvoudiger aard. Wij weten niet waar de Schr. deze notering zag, maar zouden hem kunnen wijzen op noteringen (b. v. in het Amsterdamsche weekblad „de Nederlandsche Financier”) waar hij ze even zoo uitvoerig als die van R. zal kunnen vinden. Overigens is het, praktisch, niet geheel juist wat verder (blz. 18) gezegd wordt, dat men slechts de notering van één wisselzigt behoeft te kennen om de waarde van de andere valutas te kunnen berekenen. Dat verschil regelt zich niet *altijd* arithmetisch, maar wordt ook bepaald door meer of minder vraag of aanbod, naar of van de eene of andere valuta. Is er b. v. vraag naar papier op 2 m. dan volgt daaruit volstrekt nog niet dat hij die het zoekt zich met papier op langeren of korteren termijn, zelfs tegen het met juistheid uitgedrukte verschil in koers, zal tevreden stellen. Van daar soms een verschil in de koersnoteringen der onderscheidene valuta's grooter of kleiner dan de juiste berekening zou aanwijzen.

Wissel op *zigt* en op *kort* is *met* synoniem, zoo als de Schr. blz. 14 in de noot schijnt te meenen. — De voorstelling op blz. 15 gegeven van „promesse (acceptatie)” — dit is ook al weder *met* hetzelfde — is verkeerd. De reden waarom bij het disconteren eener promesse veelal eene hoogere disconto-premie gevorderd wordt ligt niet meer, zooals welligt een 30 of 40tal jaren geleden, in eene aangeborene *antipathie* tegen zulk papier, maar eenvoudig daarin omdat de promesse slechts 2 handteekeningen draagt. Wissels met 2 handteekeningen moeten ook eene hoogere premie betalen, daar het regel is den koers der disconto-premie te noteren voor papier met 3 of meer signatures. Overigens hebben wij wel eens bekwame financiers ontmoet die dit onderscheid van $\frac{1}{2}$ pCt. niet maakten en die aan papier met 2 als *goed* bekende signatures vooral geen minder vertrouwen schonken dan aan wissels met 3 of 4 handteekeningen, van welke men er soms geen enkele kende. — „Verdisconteren”, dat de Schr. (blz. 19) zelfs eenigszins in bescherming neemt, moge een *patois* zijn dat welligt gebezigd wordt door hen die nog van *verassureren* spreken, de beschaaftde man zal het niet gebruiken; gewoonlijk zegt men disconto-*geven* en disconto-*nemen*.

De definitie op blz. 30, in de noot, gegeven: „wissel is het gene-

rieke woord, waarvan de *remise* en de *traite* de soorten zijn" is niet zeer duidelijk, maar bovendien niet juist. Een wissel zal altijd wel een *traite* zijn; slechts het gebruik dat men er van maakt als men hem, geendosseerd, *verzendt*, maakt hem tot eene *remise*. — Dat ons Wetb. van Koophandel, ook bepaaldelyk met betrekking tot het hoofdstuk „Wisselbrieven" verbetering behoeft, zijn wij met den Schr. volkomen eens; of echter de verandering van art. 100 zoo als de Schr. die (blz. 34) wenscht, eene verbetering zou zijn, zouden wij nog zou aanstonds niet durven toegeven; men denke slechts aan zoogenaamde *indirekte* wissels: b. v. A. te Londen trekt op B. te Rotterdam, betaalbaar Amsterdam. Van dergelyk indirect papier had, om der volledigheds wille, door den Schrijver ook wel eenige melding mogen gemaakt worden.

Wij zullen het bij deze aanmerkingen laten en vertrouwen dat de Schr. ze ons ten goede zal willen houden. Zij mogen hem het bewijs zijn van de aandacht die wij aan zijn zeer verdienstelijk werk hebben gewijd. Mogt een herdruk noodig worden dan kunnen de gegeven wenken hem welligt van nut zijn.

Niet een ieder is het gegeven om zich een nieuw vak van studie zoo eigen te maken als de Schrijver bewezen heeft te hebben gedaan en niet iedereen bezit de gave om de vrucht zijner studie in zoo logischen vorm en op zoo bevattelijke wyze aan anderen mede te deelen. Volgaarne brengen wij hem deswegens onzen welgemeenden lof toe.

28 Januarij 1869.

F. W. C. BLOM.